

DECAS  
THESIUM THEOLOGICARUM  
DE  
BELLO

*Quas*  
Σὺν Θεῷ

ET

*PRÆSIDE*

JOH. CHRISTOPHORO PFAFFIO,  
Theol. D. & P. P. O.

*Contra Commilitones propugnabunt*

*Respondentes*

M. JOHANN DAVID GROZ, Stuttgard.

M. ALBERT. FRIDER. HARRSCH, Amlishaga - Francus.  
SS. Theol. Stud. & Serenif. Stip.

*Ad. d.*

*Sept. MDCCXIV.*

---

TUBINGÆ,  
Recusa Literis JOSEPHI SIGMUNDI. 1715.

*a. LXXXVIII. 76.*

Th. diss. A  
71

DE CAS  
THESEM THEOLOGIKEN  
DE  
BIBLIOL

1702  
AT

PRÆSIDI  
JOH. CHRISTOPH. P. O.  
Facult.



Contra Constitutionem...

M. ALBERTI  
M. ALBERTI  
M. ALBERTI

.....  
.....



*Q. D. B. V.*



Ulcissima Charitina no-  
stra sedes Belli fuit  
novissimi, in quo una  
omnium vox usque  
fuit atque votum : Da pacem ,  
Domine , in diebus nostris ; qua  
demum exorata ac obtenta Bel-  
lum tamen manet alta mente re-  
postum. In pace enim & memi-  
nisse malorum & de Bello cogi-  
tare interest. Unde ad velitatio-  
nem publicam has conscribi The-  
ses placuit. Noster sit clypeus ,  
quo sine nulla salus !

A

THE.

Militare licet & Christianis.

De Bello loquimur, quod Magistratus non temere nec ex ambitione, merave avaritia ad fines imperij ampliandos, sed necessario, & iusta de causa, cum pia intentione, debitoque modo suscipit. Tale enim Bellum

1. Congruit Naturæ principiis. *Omnis natura vult esse conservatrix sui, ut & salva sit & in genere conservetur suo;* inquit Cicero lib. IV. d. Fin. & pro Milone; *Hoc & ratio doctissimis & necessitas barbaris & mos gentilibus, & feris natura ipsa præscripsit, ut omnem semper vim, quacunque ope possint, a corpore, a capite, a vita sua propulsarent.* Jam ut Evangelium usu solis, aeris, aquæ non interdicat, ita nec jus naturæ abolet, quo ductus Abram ante latam legem armavit vernas. Gen. XIV, 14. Quis vero dicat, Patrem credentium grassatum fuisse contra jus Naturæ?

2. Convenit cum jure Dei voluntario. Ipse enim bella præcepit, Num. XXXI. 2. Jos. I. 6. Jud. VI. 14. I. Sam. XV. 3. XXX. 8. docuit, Ps. CXLIV. 1. gessit, Ps. XVIII. 30, Ex. XV. 3. & Heroibus Jud. III. 9. 10. VI. 34. XI. 29. XV. 14. & legibus bellicis instruxit, Num. X. 9. XXXI. 17. 18. 27. Deut. XX. 3. 10. Jos. VIII. 2. II. Sam. V. 23. 24. tandemque insignibus coronavit victoriis, Gen. XIV. 20. Ex. XVII. 11. Ps. CXLIV. 10. Prov. XXI. 31. Jes. XLI. 2. pœnæ loco Rempl. viris orbare fortibus & bellicosus Jes. III. 1. 2. ipsique facere bellum minatus.

3. Competit Magistratus officio. Nec enim Deus bella ad V. T. oeconomiam restrinxit, nec prohibuit in Novo, sed & in hoc Magistratum gladio armavit vindice,  
Rom.

Rom. XIII. 4. At vero gladius & bellicus est gladius vindex. E.

4. Johannes B. quid ad declinandam Dei iram faciendum serio a militibus interrogatus eos non iussit abire militia, (quod facere omnino debuisset, si ea Deo esset exosa.) sed concussionibus abstinere iussit stipendiis militaribus contentos. Luc. III. 14. Ex quo loco gemella elicit & Augustinus: *Si Christiana disciplina omnia bella culparet, hoc potius militibus consilium salutis petentibus in Evangelio diceretur, ut abjicerent arma, seque militiae omnino subtraherent. Dicitur autem est eis: Neminem concusseritis, nulli calumniam feceritis, sufficiat vobis stipendium vestrum, quibus proprium Stipendium sufficere debere præcepit, militare utique non prohibuit; Epist. V. ad Marcellin. & Lib. XXII. contr. Faust. c. 74. Nisi belle a bonis suscipi possent, Johannes, cum ad eum baptizandi milites venirent, dicentes: Et nos quid faciemus? responderet eis, arma abjicite, militiam istam deserite, neminem percutite, vulnerate, prosternite neminem. Sed quia sciebat eos, cum hæc militando facerent, non esse homicidas sed ministros legis & non ultores injuriarum suarum, sed salutis publicæ defensores, respondit eis: Neminem concusseritis. T. II. f. m. 24. VI. f. m. 432.*

5. Duorum Centurionum fidem Matthæus commemorat c. VIII. & XXVII. 54. Pietatem Cornelii depinxit Lucas Act. X. 2: Milites Romani adeo nullius corruptionis aut perfidiæ erant suspecti, ut ipse Paulus in eorum acquieverit præsidio. Act. XXIII. 10. 17. 31. Gordonii Cæsariensis Centurionis constantiam atque Martyrium solenni laudavit sermone Basilius T. I. f. m. 401. Quam pia denique & devota sub M. A. Antonino Militum fuerit Christianorum cohors, contestantur & tonitrua & fulmi-

fulmina & largissimi imbres, queis prece sua cœlitus obtentis totum illa servavit Romanorum exercitum, apud Eusebium lib. V. Hist. Eccl. c. 5. f. m. 169. vid. & *Danham. Christeis. p. 678.* & *H. Witsii Diatribe d. Legionem fulminatrice p. 429.*

6. Armis servabatur Ecclesia Neh. IV. 14. & administrabatur justitia. Judic. XX. 18.

7. Accedunt S. Patrum quoque suffragia. *Noli existimare*, scribit Augustinus Bonifacio ep. ccv; *neminem Deo placere posse, qui armis bellicis militat, in his erat sanctus David, cui Dominus tam magnum perhibuit testimonium, qui inquit: Benedictus Deus meus, qui docet manus meas ad prælium, in his erant illius temporis plurimi justi. In his etiam erat ille Centurio, de quo inquit Christus: In Israel non invenit tantam fidem. T. II. f. 837. Nec non Bernhardus ferm. ad Milites c. 3. At vero milites secure præliantur prælia Domini sui nequaquam metuentes aut de hostium cæde peccatum aut de sua nece periculum, quandoquidem mors pro Christo vel ferenda vel inferenda & nihil habeat criminis & plurimum gloriæ mereatur. f. m. 831.*

8. Ad hanc lucem evigilavit ipse demum Slichtingius a Bucowiz in Annotationibus suis in illorum transgressus sententiam, qui Patriam defendere & in ejus defensione etiam, si Deus velit, occumbere, rem sacram & Christiano dignam existimant. *vid. Respons. Wolzogenii f. 114.*

9. Ficulnea sunt reliquorum Socinianorum, ut & Fanaticorum pridemque Manichæorum adversus Jus Belli arma. Si enim Bellum in N. T. ideo gerendum non est, quod sanguis humanus non est effundendus, nec malo resistendum, sed potius & inimicus diligendus Matth. V.

39. 43. uti colligit Przipcovius in Cog. S. f. 691. Deus bellum nec in V. T. permisisset, in quo non minus & vindictam privatam Leu. XIX. 18. Deut. XXXII. 35. & temerariam sanguinis humani profusionem Gen. XI. 6. prohibuerat, injuncta juxtim & inimici dilectione. Exod. XXIII. 4. Prov. XXIV. 17. XXV. 21. Quin imo idem repetens Christus: Qui sumserit gladium, gladio peribit. Matth. XXVI. 52. ; arma potius commendat, quam distinet, latrones enim ac homicidæ præsertim & communes excipiendi sunt gladio certe non privati, alias dato uno homicidio infinita alia sequi deberent, sed gladio illo, quem Magistratus gerit non frustra, Ex. XXI. 12. Rom. XIII. 4. Ap. XIII. 10. Nec valet consequentia: Arma Apostolorum non erant carnalia. 2. Cor. X. 4. E. nec arma Magistratus Politici se aliter habent. Multo minus sequitur: Regnum Christi in N. T. non est perficiendum armis, uti regnum Israeliticarum in V. T. vi & armis, fuerat fundatum. Jes. II. 4. XI. 6. 8. 9. Zach. IX. 10. E. nec ob alias causas arripere arma Magistratui Politico in N. Testamento est integrum. Zizania quidem hæresium nondum eradicanda sunt vi & ferro, Matth. XIII. 29. Hostibus tamen publicis est resistendum. Deinde Belli Duces expiabant animas suas non ob arma quæ ceperant, sed quod pepercerant foeminis. Num. XXXI. 15. 52. Denique Davidi ædificare non licuit templum, ob sanguinem temere fustum, e. g. Uriæ, Gesuritarum, Amalekitarum ac Ammonitarum, 1. Sam. XXVII. 9. II. Sam. XII. 9. 31. Templum vero Hierosolymitanum condendum erat a Typo principis pacis, quod nec in virum bellicosum, qualis David, cadebat, nec in N. T. bellis derogat justis, *vide etiam si lubet B. Osiandri Theol. Cas. Part. V. p. 555.*

THESIS II.

Bellum gerere jure non tantum Ecclesiastico, uti Molinæ videtur, sed divino quoque prohibitum est Clericis, solique Magistratui competit Politico. Nam

1. Deus Magistratum gladio armavit vindice, qualis maxime bellicus. Rom. XIII. 4. Petro autem injunxit, ut gladium recondideret in locum suum Matth. XXVI. 52. nec enim arma militiæ nostræ sunt carnalia. 2. Cor. X. 4.

2. Episcopum esse decet nec ἀλλοτριοπισκοπον, I. Petr. IV. 15 nec πλῆκτην, sed ἀμαχον I. Tim. III. 3. *Nec qui militat, præsertim singulariter Deo, negotiis se implicat seculi,* 2. Tim. II. 3. 4.

3. Nec Christus nec Apostoli egerunt milites, si regnum meum esset de hoc mundo, inquit Christus, Joh. XVIII. 36. Ministri mei utique decertarent, ne traderer Judæis. Hinc ille apud Wolfium: *Quis non in Apostolicis viris (quales esse volunt) studia hæc bellica reprehenderet, quos siti sanguinis fervere omnino præsentia in negotio religionis, non convenit, cum & Christus ipse Episcoporum omnium, sed verorum non personatorum, antesignanus neminem unquam vel gladio vel igne occiderit, sed simpliciter fateatur, se venisse non ut perdat animas, sed servet.* Tom. II. Memor. f. m. 589.

4. Munia Ecclesiasticorum, prædicare, baptizare, orare, solari, &c. maxime ab armis ac truculentia. Nec manus, quæ Christi propinant sanguinem, cruo-  
re



re polluere humano decet. confer. & Luc. XXII. 25.  
 Hinc Richardus Angliæ Rex Philippi Episcopi Belluacen-  
 fis, quem cum belligerantem cepisset, loricam reposcen-  
 ti Pontifici Cœlestino mittens hæc addidit verba: Vide,  
 beatissime Pater, num hæc sit tunica filii tui. *Videatur &*  
*σιδυροζυλον Ecclesiasticum Episcopus Miles Ziegleri, & Heideggeri*  
*d. Episcopis Bellatoribus Oratio.*

5. Sacerdotis est populum monere, non movere arma, non  
 clypeos usurpare, non vibrare lanceam, nec arcum tendere  
 nec jacula mittere, quia gladium mentis non martis tenet.  
 Ipsius enim vita in contemplatione Spiritus non in actione  
 militari consistit; inquit Chrysostr. hom. IV. d. verb. Jes.  
 T. I. f. 536. & Ambros. in Orat. in Auxent: *Adversus ar-*  
*ma, milites Gothos quoque lachrymæ meæ arma sunt, talia*  
*enim sunt munimenta sacerdotis, aliter nec debeo nec possum*  
*resistere. T. III. f. m. 123.*

6. Militum e choro Christi; ovili proficientium  
 Stipendium mors est plerumque turpissima e. g. Zvvin-  
 glii, D. Chamieri, Gerholdi, &c.

7. Decret. Distinct. L. c. 5. Clericum: *Cum discreti*  
*sunt milites seculi a militibus Ecclesiæ, non convenit militibus*  
*Ecclesiæ militare seculo, nec quod ad effusionem sanguinis*  
*necesse sit, pervenire. Plura Juris Canonici suffragia. vid. ad*  
*Dogmat. Protest. p. 77.*

8. Thomas Sec. Quæst. XL. Artic. II. Conclus.  
*Bellica exercitia maximas inquietudines habent. Unde mul-*  
*tum impediunt a contemplatione divinorum & laude Dei &*  
*oratione pro populo. Omnes Clericorum ordines ordinantur*  
*ad altaris ministerium, in quo sub sacramento representa-*  
*tur passio Christi. Et ideo non competit eis occidere vei effan-*  
*dere*

*dere sanguinem, sed magis esse paratos ad propriam sanguinis effusionem pro Christo. fol. m. 89.*

9. Baronius sub Ann. DCCLXXXVIII. *Videri potuit, inquit, plane monstrosum, quod tam Episcopi quam Abbates armati ad bella procederent, in hostes irruerint, cæderent ipsos & ab ipsis cæderentur tanquam sacrorum canonum violatores, & muneris pastoralis & nominis desertores detestandi num. 2.*

10. Adam a Conzen quidem excipit: *Quasi vero nobi pro legitimis nostris aris & templis pugnare non liceat, cum in Domini familia duo gladii fuerint. lib. X. pol. c. 1. p. 739. Verum enimvero Christus non emendos gladios sed instans periculum significare voluit. Juxta ipsum Cornelium a Lapide in Luc. f. m. 224.*

### THESIS III.

In Militia Christiana partes Pastoris Castrensis magno sunt usui.

Nam 1. Prælusit illi olim Unctus Belli, cujus præcipuum munus erat sermone Patrio animum addere militibus Deut. XX. 3. 8. *Plura de Sacerdote illo tradunt Carpzov. inc. V. Theor. 18. d. Jure Reg. Schikhardi p. 368. Wagenseil. in Cap. VIII. Mischua p. 842. Jos. d. Voisin. in Pug. Fid. Raym. Mart. Part. III. Dist. III. c. 11. f. m. 799. Buxtorf. Lex. Talm. f. 1267. Cuneus d. Repl. Hebr. lib. 11. c. 20. p. 347. & Episc. lib. III. Instit. f. 106. 107.*

2. Eodem fine præconem quoque castrensem adesse oportet militibus, ut animus ipsis crescat ac fiducia, II. Par. XIII. 12. 11, Macc. VIII. 18. 19. 20.

3. Præ-

3. Præco bellicus prædicare debet verbum divinum,  
2. Macc. VIII. 23. & I. Macc. 2. v. 62.

4. Administrare sacramenta. Carolomannus Fran-  
corum Dux Anno Christi DCCII. edidit edictum hujus  
inter alia tenoris: *Nemo sacris initiatus divinoque mini-  
sterio mancipatus arma omnino ferat, aut in bellum aut in  
hostem pergat: Unus aut ad summum duo Episcopi delecti  
suffragio cum suis sacerdotibus Principem comitentur ad  
bella, SACRIFICANDI comprecandique causâ &c. apud  
Joh. Aventinum Annal. Bojorum lib. III. fol. m. 293.*

5. Preces agere publicas, quæ potiora Ecclesiæ arma.  
I. Macc. IV. 10. 30. VII. 40. 41. 42. II. Macc. XIII. 10. 11.  
XIV. 15. XV. 21. 22. 23. Sic & cum Christianis Principi-  
bus Militibusque & Episcopi & alii viri Ecclesiastici  
olim in castra proficiscebantur. e. gr. de Episcopis, qui  
vixerunt sub Constantino, refert Eusebius de vitâ Con-  
stantini lib. IV. c. 26. & de Germano, Altissiodor: Epi-  
scopo, Paulus Diaconus, lib. XV. similiaque exempla  
passim extant in Gallicâ Historiâ, quæ videri possunt  
apud R. Gaquinum & P. Æmilium, tempe ut non tam  
manu quam precibus adversus Christiani nominis ho-  
stes pugnarent.

6. Dehortari à peccatis II. Macc. XII. 42. Deut. XXIII.  
v. 14.

7. In publica scandala decenti invehi zelo. Num.  
XXXI. 15.

8. Cum ita munia Pastoris Castrensis spiritualia sint,  
arma ipsum ferrea minimè decent. *vid. Scottan. Biblio-  
thec. Part. II. f. 930.*

B

THE-

THESIS IV.

Principi orthodoxo per se licet in justa belli defensivi causa, casuive summæ necessitatis alio ab adversæ quoque religionis hominibus petere auxilium, hoc nisi majus minetur periculum.

Nam 1. conservationem sui ipsa lex naturæ imperat. *Cum nobis Lex naturæ*, inquit vander Mylen, *facultatem tribuat quibuscunque mediis nosmet ipsos in securitatem asserere: ergo nec illicitum, si veremur, ne nobis noceat vicinus, vel alius cujus fortasse suspicamur nimiam potentiam & paratum ad nocendum animum; cum eo fœdus inire, ut ab omni metu vacui tranquilliter vitam traducere liceat.*

2. *Sicut Evangelium non abolet politias*, inquit B. Zentgrav, *ita nihil impedit, quo minus in causa belli justa orthodoxus heterodoxo adversus orthodoxum opem ferat. Quemadmodum omnes homines citra religionis intuitum, communi juris naturalis vinculo sub divino copulantur imperio ad universalem quandam societatem & civitatem, cujus Rector Deus sit, constituendam, ceu alibi docetur: Ita religio per se non impedit, quo minus, uti alias homo ab homine auxilia humana petere potest, ad sua asserenda jura contra vim injustam, ita & in bello idem liceat. Quo minus enim orthodoxi delicta ab heterodoxo, qui adversus illum hoc nomine jus habet, vindicentur, orthodoxia non impedit, cum quo hoc nomine & orthodoxo, si res ad eundem etiam pertinet, se conjungere licet. in Summa Jur. Div. p. 733.*

3. Si

3. Si fas est Christianos opem ferre & infidelibus injuste oppressis, ex. gr. Turcis vel Judæis si in vitæ periculum vocentur a Christiano, cum justitiam semper vindicare liceat, maxime vero juvet, exinde occasio & propagandi inter infideles Christianismi commodissima aperiri queat, nefas non erit in pari casu opem infidelium & implorare, *vid. Dorsch. Theol. Moral. p. 352.*

4. *Non est iniquum, inquit B. Hülsemann. si Magistratus orthodoxus heterodoxo opituletur in causa belli justa adversus orthodoxum hostem, ut e. gr. in vindicatione rei injuste ablata &c. Subditi autem tenentur militare sub Magistratu heterodoxo justam belligerandi causam habente adversus orthodoxum. Quia delicta publica jure naturæ & gentium etiam in orthodoxis puniri debent. Ez. XXIII. 45. Judic. XVI. Brev. cap. XX. §. 19 p. 994.*

5. Si in bello bestiis uti licet, si ad se terrasque suas juste defendendum milites legere licet & infideles, fas erit in justa causa inque tutamen sui necessarium Regem adsciscere vel principem quoque infidelem, quo pacto Maccabæi foedera iniisse videntur, cum Romanis atque Spartanis, *1. Maccab. VIII. 20. XII. 1. & seq. X. 18. 25. II. Macc. XI. 34.* quæ exempla ceu a Deo nullibi reprehensa Calovius pro hac thesi ipse adduxit in *Bibl. illustr. T. I. f. 433.* ut ut mox mutata sententia improbet. *T. II. f. 212.*

6. David in capitali Saulis persecutione confugit ad opem Regis Philistæi. *1. Sam. XXVII. 2. 3.* Quod quidem factum Brentio ac S. Schmidio haud adeo probatur, Nostro tamen B. Osiandro videtur in contrarium opponi posse, *Davidem non peccasse, tum quia antea reprehensus non est, cum fugeret ad Moabitas, nec enim illi minus erant Idololatræ quam Palæstini. Tum quia etiam alii vi ac necessi-*

tate coacti opem ab ethnicis implorarunt & ad eos confugiendo inopiæ suæ aut etiam incolumitati prospexerunt. Potest exemplo Abrahami, Jacobi, Abimelechi, Eliæ, Elisæi, Jeremiæ imo ipsius Christi ostendi. Tum quia David eo tempore hostem habuit potentissimum & tribules ingratos & infidos, nec semper ei versandum erat in periculo. Tum quia non tantum sibi prospicere debuit, sed etiam suis familiæ puta, viris, quos secum habebat, militibus tot persecutionem numero fractis. Tum quia ita imponi potuit finis peccato Saulis, ut desineret persequi Davidem. *s. h. l. f. 219.*

7. Idem, cum suis tamen cautelis, volunt ex nostris Theologis Gerhard. d. Mag. Pol. *s. CLVI. f. m. 293.* F. Biedenbach. in *I. Sam. f. 415.* B. Osiander supra laudatus, *Part. V. Th. Cas. p. 743.* Dn. Cancellarius Jæger, in *Observ. in H. Gros. p. 382.* & Dn. D. Hochstetter, in *Coll. Pufend. p. 435.* ex Reformati W. Zepper. d. LL. *Mos. forens. lib. IV. c. 6. p. 306.* & Ames. d. *Consc. lib. V. c. 32. s. 19. p. 353.* ex Romanæ Ecclesiæ Dd. Becanus, *T. I. Opp. f. 385. II. f. 81.*

8. Ex dictis apparet facile, quid ad contraria respondendum sit argumenta, quæ P. Martyr in *Judic. IV. 17.* urget, interdicta quibus foedera cum Cananæis excidio quippe devotis inhibebantur, *Ex. XXIII. 32. Deut. VII. 2.* neminem amplius obligant post sublatum *μεσότοχον.* *Eph. II. 4.* Foedera etiam Assæ ac Benhadadi *2. Par. XVI. 9.* Ahabi ac Josaphati, *2. Par. XVIII. 3.* Deo erant ideo exosa, quòd in bello illud offensivo hoc autem minus necessario pangebatur. Quod infideles sæpe etiam infidi sunt, & foederatos infelicitant magis quam juvant, id fit, per accidens. Nec enim proborum quoque foedera mutuaque in bellis auxilia temper auspicata sunt, nec semper ipsi Christiani atis fidi. *vid. Rivet. in Hof. T. II. f. m. 642.*

T H E.

THESIS V.

Magistratui politico religionem armis non quidem propagare tamen tutari licet ac defendere.

Fides in se quidem nullis eget armis vive corporali, subditi tamen ob illius professionem inique pressi a Magistratu suo contra vim illatam sunt defendendi. Nam

1. Magistratus Politicus est bono subditorum, Rom. XIII. 4. quod non de corporibus magis & externis civium bonis quam de animabus intelligendum, quas hæresibus inquinari Deique cultum contaminari, ferre non potest Princeps tabulæ utriusque custos. *v. H. Grot. d. Imp. s. Potest. circa. sacr. c. III. §. 14. p. 36.*

2. Magistratus politicus gladium non gerit frustra, l. c. E. vi vim fidei etiam subditorum illatam repellere necessum habet. *v. D. Rechenberg. Dissert. Hist. II. p. 416.*

3. Antiocho Israelitarum & aras & focos adorto dixit Judas Maccabæus: Nobis pugnandum est pro animabus nostris & pro Legibus nostris *1. Macc. III. 21.* Pariter Constantinus M. adversus Maxentium & Licenius adversus Maximinum Religionis Christianæ hostes Ecclesiam defenderunt. *vid. Euseb. H. E. lib. IX. c. 9. & II. f. m. 358. 366.*

4. Augustinus epist. L. ad Bonifacium: *Maximianus Episcopus Vagiensis auxilium petiuit ab Imperatore Christiano non tam sui ulciscendi causa quam tuendæ Ecclesiæ sibi creditæ. Quod si prætermisisset, non ejus fuisset laudanda patientia, sed negligentia merito culpanda. Neque enim*

*Apostolus Paulus vitæ suæ transitoria consulebat, sed Ecclesie DEI, quando contra illos, qui eum occidere conspiraverant consilium illorum tribuno ut proderetur effecit. Unde factum est, ut eum ad locum, quo fuerat perducendus deduceret miles armatus, ne eorum pateretur insidias: Romanas etiam leges implorare minime dubitavit, civem Romanum se esse proclamans, quos tum affligi verberibus non licebat. Itemque ne Judæis eum interimere cupientibus traderetur, Cæsaris poposcit auxilium, Romani quidem Principis sed non Christiani. Ubi satis ostendit quid facere deberent postea Christi dispensatores, quando Imperatores Christianos periclitante Ecclesia reperirent. T. II f. 220. 221.*

5. *Caus. XXIII. c. 3. Nostri adversus illicitas & privatas vestrorum violentias (quas & vos ibi, quia talia non facitis, doletis & gemitis) a potestatibus ordinatis tuitionem petunt, non qua vos persequantur, sed qua se defendant. p. m. 782.*

6. *Quod de Christo & Apostolis objiciunt Weigeliani, illos non armis, sed Evangelii præconio Christianam condidisse Ecclesiam, suoque doctrinam obsignasse sanguine, id alienum est, cum hic de fide non plantanda nec propaganda sed tutanda, nec de hominibus privatis, quales Christus & Apostoli, sed de publico Magistratu, qui solus gladio armatus est, agatur. Adeo autem cum charitate hoc non pugnat, ut charitatis potius sit fidem sanctis semel traditam conservare & subjectis pignus istud illibatum tueri. v. Croc. Anti-Weig. II. p. 245. & seq.*

THESES VI.

Fides præsertim jurata est & hosti servanda.

I. Enim



1. Enim , Nomen sacrosanctum Domini interpositum nunquam est violandum , Lev. XIX. 5.

2. Idem infert & Jus Gentium. Verba enim tesserae sunt humanaeque societatis vincula jure etiam gentium ordinata ut per illa communicatio perficiatur , adeoque nequaquam in potestate nostra est per illa fallere. Quinimo mentiri est intrinsece malum. *vid. Dorsch. Th. Mor. p. 350. & B. Zentgrav. d. Fur. Gent. p. 223.*

3. *Hostes qui sunt, homines esse non desinunt. At homines omnes, qui ad rationis usum pervenerunt capaces sunt juris ex promisso;* inquit H. Grot. *Lib. III. c. 19. §. 2. p. m. 838.* si enim jus id in dubium vocetur, uti fit ab Illustr. Kulpisio in *Coll. Grot. p. 172.* vel limitetur, quod multis tentavit Pufend. *lib. I. Elem. J. U. c. XII. §. 22. p. m. 159.* nec ulla amplius promissis dabitur fides nec ulla amplius pax per pacta & reciproca promissa stabilietur, sed perpetua potius diffidentia, caedes ac bellum perenne, uti annotarunt solerter Ziegler, ac Dn. D. Jæger, p. 680. & 681.

4. Josua fidem Gibeonitis juratam sancte servavit, *c. IX. 18. 19. 20.* Quod ipsi Deo quam maxime placuit, Israelitas alias tam miraculosa victoria non fuisset dignatus, *c. X. 13.* nec fidem illam a Saule demum ruptam plaga adeo diuturna vindicasset, *2. Sam. XXI. 1. 2. vid. Ambros. lib. III. d. off. c. 10. T. 1. f. 62. August. Quæst. XIII. in Jos. T. IV. f. 289. B. Osland. in H. Grot. p. 965. Dedekenn. Cons. T. II. f. 276. & Rivet. T. I. f. m. 1290. II. f. 165. b.*

5. E contrario Divina Nemesis tristissima in illos invexit mala, qui fidem hostibus datam temerarunt, e. gr. in Hoseam, *2. Reg. XVII. 4.* Sedekiam, *Ezech. XVII. 19.* & Uladislauum Hungariæ Regem, quod illius quoque loquitur Epitaphium:

Romu.

Romulidæ Cannas, ego Varnam clade notavi:  
Discite mortales, non temerare fidem.

Me nisi Pontifices jussissent rumpere foedus,  
Non ferret Scythicum Pannonis ora jugum.

6. *Quanta autem justitia sit, ex hoc intelligi potest, quod nec locis, nec personis, nec temporibus excipitur, quæ etiam hostibus reservatur: ut si constitutus sit cum hoste aut locus aut dies proelio, adversus justitiam putetur, aut loco prævenire aut tempore.* Hæc Ambrosius lib. I. offic. c. 29. T. I. f. m. 18. Nec non Augustinus Epist. CCV. ad Bonifacium: *Fides quando promittitur, etiam hosti servanda est contra quem bellum geritur.* T. II. f. m. 834.

7. Casus qui in contrarium a Becano T. I. opp. f. 365. 6. fingitur, nullus est, de Principe Ecclesiastico, qui fidem hostibus forte hæreticis a principe seculari factam rescindere possit, nam Christus dicit: Principes gentium dominantur, vos autem non sic. Luc. XXII. 25. 26. v. D. Osiand. in H. Grot. p. 1519.

### THESIS VII.

Insidias injusto hosti struere ac strategemata fas est.

Hoc probatur I. Divino Jussu, nec enim ad mendacium nec ad datæ fidei violationem bellica referri strategemata possunt, hæc alias Deus qui veritatis parens osorque omnis mendacii estatque vindex, nunquam probasset, nedum suggessisset. Jer. LI. 12. Dicit ipse Josuæ VIII. 2. Pone insidias urbi post eam; & Davidi  
num

num Philistæos adoriri debeat, consulenti respondit: Diverte a persequendis eis, postea aggredere eos, post terga murorum. 2. Sam. V, 23. *vid Schottan. Bibliothec. II. f. 378.*

2. Exemplorum probatorum censu: Abrahami hostes adorti insidiis, Gen. XIV. 15. Israelitarum qui, cum accepissent & pugnae mandatum & promissionem victoriae, insidias urbi struxerunt Gabaa. Judic. XX. 29. Insidiatorum, quos ipse Deus nutu suo adduxit, 2. Par. XX. 22. *vid. & Dn. Rechenb. Part. II. Dissert. Hist. p. 28. & seq.*

3. Ex Jure Gentium: *Dolus an virtus quis in hoste requirat?* inquit Virgilius II. Æneid. v. 390. *Et nullo discrimine virtutis an doli prosperi omnes bellorum laudantur eventus; hac Ammianus Marcel. Histor. Lib. XVII.*

4. Strategemata sunt prudentiæ bellicæ specimina laude non vituperio digna. In urbem potentum ascendit Sapiens & dejecit robur fiduciae ejus, Prov. XXI. 22. Etsi arte simul & Marte bella gerenda sunt, potiora tamen illa videntur, quæ mente ac ratione quam quæ vi & corpore efficiuntur. Hinc & præstantius ipse Pericles esse dixit, ingenio hostem & ratione quam ferro vincere. *vid. Reusneri Thesaurum Bellicum p. 190.*

5. Id sæpe dictat etiam necessitas, ut quæ vi aperta non possumus, tentemus insidiis, quando nimirum potentiores sunt hostes & numero prævalent, juxta illud *πολυθρύμητον: Ubi pellis Leonina non sufficit, vulpina assumenda.*

6. Sæpius per Strategemata victoria ex parte victi minus deploranda, ex parte victoris, minori sumptu ac labore parta, ex parte utriusque minus cruenta fuit. Hinc Lacedæmonii hostibus per Strategema superatis Marti bovem sacrificarunt, vi autem deletis, modo gal-  
C lum

lum , cujus hanc ipsam reddit rationem Plutarchus in institutis Laconicis , quod arte rem expedire quandoque præstet , quam vi agere ac aperto Marte.

7. Si feræ, si latrones, fures nocturni & facinorosi quivis per insidias capiuntur inque vincula magis impune trahuntur quam vi aperta , & iis nihilomeliores hostes iniqui pariter per insidias & Strategemata obrui possunt. *vid. Lips. lib. V. Polit. c. 17. §. 13.*

8. Augustinus Quæst. X. in Josu. *Cum justum quis bellum suscepit, utrum aperta pugna utrum insidiis vincat, nihil justitiam interest.* Tom. IV. f. m. 288.

9. Objicitur gratis Christi dictum : Alteri ne feceris, quod tibi factum nolles, Matth. VII. 12. Neminem vero vel le insidias sibi strui ac strategmata; Lex enim illa non de voluntate quavis intelligitur, sed de illa potius, quæ legi, rationi & statui convenienter nolit aut velit hoc vel illud. Alias servo si vellet, inservire oporteret herum. Reliqua quæ opponi solent, contra perfidiam potius ac mendacia militant, quam adversus insidias ac strategmata. Quod enim dicunt, fraudem dolumque a viro bono abesse debere, quia fidelitati ac veritati repugnent, id nihil contra strategmata facit. Nam e mentita e. gr. vexilla, signa, facta &c. quæ neque ex natura sua neque ex instituto vel certo pacto hanc vel illam sententiam inferunt, non sunt ejusdem naturæ cum sermone, adeoq; rationem mendacii habere nequeunt. *v. Ames. C. C. lib. V. c. 33. p. 356.*

THESES VIII.

Miles qui Principem in bello manifeste injusto juvat, in conscientia est minime tutus.

I. Quia

1. Quia Dei, cui magis obediendum quam hominibus, Act. V. 29. obstat interdictum: Ne occidas. Ex. XX. 13.

2. Ad nullum malum, nullum turpe, nullum peccatum, ulla est obligatio.

3. Si servus non tenetur Domino iniqua moraliter imperanti obedire, etiam miles ad illud extremum non obligabitur. Conf. 1. Sam. XII. 16. Ex. I. 17.

4. Aliter decidunt plerique, si miles sit subditus, de belli iniustitia non convictus, illi observandam esse regulam vulgatam: *Tene certum, relinque incertum*, sed in rebus dubiis tutior ἰδιωγνωνμοσὺνη vox est superiorum. Deut. XVII. 9. 10. Scherz. in Brev. Hülfem. p. 1629.

5. Non tantum locomotiva, sed ipsa *anima* (cum omnibus suis opinionibus mentisque scrupulis, Syr. III. v. 9.) Magistratui est subdita, Rom. XIII. 1. vid. Brev. Hülf. C. XX. §. 14. p. m. 689.

6. Subditi non tenentur examinare causas belli, sed tuto pugnare possunt, committentes se defensionem Principis, quia nec fieri potest, nec expedit, ut ratio negotiorum publicorum omnibus de plebe reddatur, nec perfecte obediens disputat, sed paret. vid. B. Osiand. in H. Grot. p. 1285. 1287. Lamb. Velthusium, dissert. d. Princip. just. & decori & Ames. C. C. p. 852.

7. Augustinus, contr. Faust. Man. lib. XXII. c. 75. *Ne illud quidem* (bellum,) *quod humana cupiditate geritur, non solum incorruptibili Deo, sed nec sanctis ejus obesse aliquid potest, quibus potius ad exercendam patientiam & ad humiliandam animam ferendamque paternam disciplinam etiam prodesse invenitur &c.* cum ergo vir justus, si forte sub rege, homine etiam sacrilego militet, recte possit illo jubente, bellare civicae pacis ordinem servans, cui quod jubetur, vel non esse contra Dei praeceptum certum est, utrum sit, certum non est, ita ut fortasse

*reum regem faciat iniquitas imperandi, innocentem autem militem ostendat iniquitas serviendi. T. VI. f. m. 433.*

8. Luther. d. Militibus, quæstionem: An in statu salutis versentur? ita decidit: *In dubio præferendum est certum mandatum divinum de parendo, incertæ quæstioni de objecto licito, vel illicito, id est, in foro conscientiæ præferendum est liquidum illiquido.* Cum Luthero faciunt Gerhard. L. de Magistr. P. §. 399. f. m. 689. Hülsemann. Breviar. C. XX. §. XIV. p. m. 689. B. Osiand. in H. Grot. p. 1285. vid. tamen & Bald. CC. p. 881.

9. Idem vult Pufend. d. J. N. lib. VIII. c. 1. *Si quis posita licet justitia belli, dubitet num satius sit injuriam reipubl. illatam negligere aut condonare, quam bello exequi; is sciat nullo modo videri sufficere banc causam, quare civis posset imperio civili obsequium denegare, ejusque rigorem in se irritare, quia judicat, ab eo ad-versus alterum non observari virtutem aliquam, cui vis imperfectæ duntaxat obligationis inest. Adeoque tutissimum fuerit, si civis hic simpliciter pareat summumque imperantem super justitia belli Deo rationem reddere permittat.* p. m. 1089. Nec aliter sentiunt in H. Grot. Ziegler. p. 513. ac. Illustr. Kulpifius, p. 123.

10. Ne vero dictum Rom. XIV. 23. *Quicquid sine fide fit, peccatum est*, hic objicias, sciendum, quod fides nulli dictamen conscientiæ notet, E. nec h. loco. Dictamen conscientiæ & omnibus infidelibus est commune, ex quo etiam peccata procedunt. Fides econtra h. l. laudatur, ex qua nullum peccatum, qua qui caret condemnatus est, v. 23. quæ est *πληροφορία*, vers. 5. quam habet non nisi frater, vers. 23. DEO ob id gratus, vers. 18. Adeoque fides salvifica in Jesum Christum mortuum & resuscitatum, vers. 9. in quo unice cognoscimus, quæ munda, præcepta, Deoque grata, nec ne v. 14. *Ut taceam*

ceam, quod loquatur Apostolus non præcise de actionum a Magistratu præceptorum sive executione sive omissione, sed principaliter de actionibus indifferentibus divinitus nec præceptis nec interdictis, e. gr. comestione carnis, oleris, &c.

THESES IX.

Causæ Belli justæ præter jam tactas, possunt esse plures, nempe

1. Salus subditorum. Jos. X. 6. 7. 8. *vid. H. Grot. d. Jur. B. & P. lib. II. c. 25. §. 1. p. m. 618.*
2. Liberatio propinquorum, Gen. XIV. 14. *Qui non repellit injuriam a socio, si potest, tam est in vitio, quam ille qui facit; inquit Ambrosius lib. I. offic. c. 36. T. I. f. m. 23.*
3. Accepta contumelia. 2. Sam. X. 7. & seq.
4. Illata noxa, Num. XXV. 17. XXXI. 3. *vid. L. L. Chemn. Part. II. d. vindicta publica. f. m. 117. & seq.*
5. Violenta rei alienæ detentio. 1. Sam. XXX. 16. 17. 2. Sam. III. 1.
6. Pertinax rerum quæ necessariae sunt gentiumque jure debentur, negatio, e. gr. transitus. Ex. XVII. 8. 13. Deut. XXV. 19. Num. XXI. 23. 24. Judic. XI. 21.
7. Rebello: 2. Sam. XVIII. 1. XX. 21. 22.
8. Tributariorum defectio. 2. Reg. III. 5. 6. 19. Jer. XXXIX. 5. ad quem locum B. Hülsemann sequentia annotavit: *Typum æquissimi judicis gessit Nebucadnezar, quod Zedekiam in præsentissimo rebellionis flagitio deprehensum judicialiter tamen convincere & condemnare voluit, ad imitationem supremi illius judicis, qui quanquam novisset, Protoplastos nostros lapsos fuisse, primum tamen citavit illos: Adam ubi es? Gen. III. 9. Deinde inquisivit: quis*

quis indicavit tibi? vers. 11. 3. convicit per propriam confessionem, v. 12. denique condemnavit, vers. 14. seqq. Comment. p. 778.

THESIS X.

Econtrario illa potissimum arma sunt maxime iniqua, quæ

1. Temere arripiuntur ac sine justa causa, Ps. XXXV. 7. CXIX. 161. tantum ex cupidine prædæ, 2. Par. XXXII. 1. vel gloriæ 2. Reg. X. 17. 31. Hof. I. 4.

Vel 2. Vertuntur contra Principem a mere subditis. Potestatibus enim, etiam *χολιοῖς*, qualis illo tempore erat Nero, omnem subjici animam, & Paulus voluit, Rom. XIII. 1. & Petrus 1. Ep. II. 18. Hinc & Tertullianus: *Christianus nullius est hostis nedum Imperatoris; quem sciens a Deo suo constitui necesse est, ut & ipsum diligat & revereatur & honoret & salvum velit cum toto Romano Imperio*; ad Scapul. f. m. 552. quibus illud Bellarmini retundimus: *Non licet Christianis tolerare Regem infidelem vel hæreticum, si ille conetur pertrahere subditos ad suam hæresin vel infidelitatem.* Lib. V. d. Pontif. c. 7. f. m. 891.

Vel 3. poenam civis adhibentur alieni, poena enim exigitur ab inferiore, bellum inde ejusmodi punitivum Dn. Buddeo merum est figmentum, in *Selectis* p. 105. Cæterum Bello David Ammonitis non tam inflixit poenam, quam a se absterfit contumeliam, 2. Sam. X. 7. Benjamitas vero Israelitæ plexerant armis, Judic. XX. 18. sed ut subiectos. Si enim aliqua sit Respublica XII. constans partibus, unam se submittere reliquis procul dubio oportebit, ut taceam mandatum Dei peculiare accessisse. vid. *Osand.* in H. Grot. p. 605.

FINIS.

Coll. diss. A. 88, vers. 71